



Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2015. november 11.*

„Előzetes döntéshozatal iránti kérelem — EUMSZ 107. cikk és EUMSZ 108. cikk —
Állami támogatások — Az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdésének megsértésével nyújtott támogatás —
E támogatást nyújtó szerződés érvényességét megállapító tagállami bírósági határozat — Jogerő —
Összhangban álló értelmezés — A tényleges érvényesülés elve”

A C-505/14. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Landgericht Münster (münsteri területi bíróság, Németország) a Bírósághoz 2014. november 12-én érkezett, 2014. szeptember 17-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **Klausner Holz Niedersachsen GmbH**

és

a **Land Nordrhein-Westfalen** között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: R. Silva de Lapuerta, az első tanács elnöke, a második tanács elnökeként eljárva, J. L. da Cruz Vilaça, A. Arabadjiev (előadó), C. Lycourgos és J.-C. Bonichot bírák,

főtanácsnok: P. Mengozzi,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a Klausner Holz Niedersachsen GmbH képviselőjében D. Reich Rechtsanwalt,
- a Land Nordrhein-Westfalen képviselőjében G. Schwendinger Rechtsanwalt,
- az Európai Bizottság képviselőjében R. Sauer, T. Maxian Rusche és P.-J. Loewenthal, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

* Az eljárás nyelve: német.

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EUMSZ 107. cikk és az EUMSZ 108. cikk, valamint a tényleges érvényesülés elvének értelmezésére irányul.
- 2 E kérelmet a Klausner Holz Niedersachsen GmbH (a továbbiakban: Klausner Holz) és a Land Nordrhein-Westfalen (Észak-Rajna-Westfália tartomány, a továbbiakban: tartomány) között a Klausner Holzzal kötött faértékesítési szerződések tartomány általi teljesítésének hiánya tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

A német jog

- 3 A polgári perrendtartásról szóló törvény (Zivilprozessordnung, a továbbiakban: ZPO) „Anyagi jogerő” címet viselő a 322. §-ának (1) bekezdése a következőképpen szól:

„Az ítéletek csak akkor rendelkezhetnek jogerővel, ha a keresetben vagy viszontkeresetben hivatkozott igényt bíraltak el.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 4 2007. február 20-án a Klausner-csoport, amelybe a Klausner Holz is tartozik, és a tartományi erdőkezelő faértékesítési szerződést kötött. E szerződés értelmében a tartomány vállalta, hogy a Klausner Holz részére meghatározott mennyiségű fát értékesít 2007 és 2014 között, a fa mérete és minősége alapján meghatározott áron. A tartomány ezenkívül vállalta, hogy nem teljesít más értékesítést a szerződésben meghatározottaknál alacsonyabb áron.
- 5 2007. április 17-én a Klausner Holz és a tartomány „adásvételi keretszerződést” kötöttek, amely a 2007. február 20-i szerződést egészítette ki (a továbbiakban együtt: szóban forgó szerződések).
- 6 Ugyanezen év első félévében a tartomány hat másik nagy gyantás fa vásárlóval is faértékesítési szerződéseket kötött a 2007-től esettől függően 2011-ig, 2012-ig, sőt egy esetben 2014-ig terjedő időszakokra vonatkozóan. E szerződések értelmében a 2007-ben és 2008-ban értékesített kidöntött fára meghatározott árak hasonlóak voltak, mint a szóban forgó szerződésekben rögzített árak, miközben a 2009-től értékesített friss fa árai általában magasabbak voltak, mint a szóban forgó szerződésekben rögzített árak, eltekintve ezen árak bizonyos körülmények és korlátok közötti kiigazításának lehetőségétől.
- 7 2007 és 2008 folyamán a tartomány értékesített fát a Klausner Holz részére, azonban a kidöntött fa vásárlására előírányzott mennyiséget nem érték el. 2008 során a Klausner Holz pénzügyi nehézségekkel szembesült, amelyek alkalmanként fizetési késedelmet okoztak. 2009 augusztusában a tartomány felmondta a 2007. február 20-i szerződést kiegészítő „adásvételi keretszerződést”, és 2009 második félévétől kezdve nem értékesített fát a Klausner Holz részére a szóban forgó szerződésekben foglalt feltételek mellett.
- 8 2012. február 17-i megállapítási ítéletében a Landgericht Münster (münsteri területi bíróság) kimondta, hogy a szóban forgó szerződések továbbra is hatályosak. Ezen ítéletet fellebbezés alapján eljárva az Oberlandesgericht Hamm (hammi tartományi legfelsőbb bíróság) a 2012. december 3-i, immár jogerőssé vált ítéletben megerősítette.
- 9 A Klausner Holz így a kérdést előterjesztő bíróság előtt keresetet indított a tartománnyal szemben, amely először is a faértékesítés 2009 folyamán való elmulasztásából eredő körülbelül 54 millió euró összegű kár megtérítésére, másodsor a szóban forgó szerződések 2010 és 2013 február közötti

időszakra vonatkozó teljesítéseként megközelítőleg 1,5 millió köbméter fenyőfa értékesítésének elrendelésére, valamint harmadszor azon pénzügyi feltételekre vonatkozó információk nyújtására való kötelezésre irányult, amelyek mellett többek között az öt legnagyobb gyantás fa vásárló 2010 és 2013 közötti időszakban fenyőrönköket vásárolt a tartománytól.

- 10 A tartomány a kérdést előterjesztő bíróság előtt olyan érvet ad elő, amelyet az Oberlandesgericht Hamm (hammi tartományi legfelsőbb bíróság) előtt nem fejtett ki, miszerint az uniós joggal ellentétes a szóban forgó szerződések teljesítése, mivel azok az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése harmadik mondatának megsértésével végrehajtott, az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében vett „állami támogatásnak” minősülnek.
- 11 2013 júliusában a Németországi Szövetségi Köztársaság be nem jelentett és e tagállam álláspontja szerint a belső piaccal összeegyeztethetetlen támogatásról, vagyis a szóban forgó szerződésekről tájékoztatta az Európai Bizottságot. Egyébiránt 2013. október hónapban a Bizottság ugyanilyen összeegyeztethetlenséggel kapcsolatos kifogásokat tartalmazó panaszokat kapott a Klausner Holz több versenytársától.
- 12 2014. május 26-i levelében a kérdést előterjesztő bíróság felvilágosítást kért a Bizottságtól az állami támogatásra vonatkozó jogszabályok nemzeti bíróságok általi végrehajtásáról szóló bizottsági közlemény (HL 2009. C 85., 1. o.) alapján. E levélre válaszolva az említett intézmény jelezte, hogy tekintettel a Németországi Szövetségi Köztársaság által közölt információk és a jelen ítélet előző pontjában említett panaszok alapján indult eljárások helyzetére, nem nyilváníthat végleges véleményt az állami támogatásokra vonatkozó uniós jog jelen esetben való alkalmazásáról, mivel az ilyen véleményt minden esetben az eljárásokat befejező határozat tartalmazza.
- 13 A kérdést előterjesztő bíróság a szóban forgó szerződések különböző feltételeinek vizsgálata alapján úgy véli, hogy azok az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében vett állami támogatásnak minősülnek többek között azon előny miatt, amelyhez azok a Klausner Holzot állami forrásokból juttatják, valamint a magánértékesítő-teszt be nem tartása miatt. Kifejti továbbá, hogy e támogatás nem tartozik egyetlen csoportmentességi rendelet hatálya alá sem, és nem minősül az [EUMSZ 107. cikknek] és [az EUMSZ 108. cikknek] a *de minimis* támogatásokra való alkalmazásáról szóló, 2006. december 15-i 1998/2006/EK bizottsági rendelet (HL L 379., 5. o.) 2. cikke értelmében vett *de minimis* támogatásnak.
- 14 Következésképpen a kérdést előterjesztő bíróság szerint e támogatást az az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése harmadik mondatának megsértésével hajtották végre. Márpedig a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) ítélkezési gyakorlata értelmében az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése harmadik mondatának megsértésével állami támogatást nyújtó magánjogi szerződést semmisnek kell tekinteni.
- 15 A kérdést előterjesztő bíróság azonban nem vonhatja le az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése harmadik mondatának megsértéséből eredő következményeket az Oberlandesgericht Hamm (hammi tartományi legfelsőbb bíróság) által 2012. december 3-án hozott, a jelen ítélet 8. pontjában említett jogerős megállapítási ítélet miatt, amelyben kimondták, hogy a szóban forgó szerződések továbbra is hatályosak.
- 16 E körülmények között a Landgericht Münster (münsteri területi bíróság) felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„Még kívánja-e az európai jog, különösen az EUMSZ 107. és EUMSZ 108. cikk, valamint a tényleges érvényesülés elve valamely állami támogatást nyújtó magánjogi szerződés teljesítésére vonatkozó polgári jogi jogvitában az ugyanabban az ügyben hozott olyan jogerős polgári jogi megállapítási ítélet figyelmen kívül hagyását, amely az állami támogatásra vonatkozó jogszabályok figyelembevételével állapítja meg e magánjogi szerződés hatályának fennmaradását, ha a nemzeti jog szerint a szerződés teljesítése nem akadályozható meg más módon?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

- 17 A kérdést előterjesztő bíróság kérdésével lényegében arra keresi a választ, hogy olyan körülmények között, mint amelyek az alapeljárás tárgyát képezik, az uniós joggal ellentétes-e az, hogy a jogerő elvét megfogalmazó nemzeti jogi szabály alkalmazása megakadályozza, hogy az a nemzeti bíróság, amely úgy ítélte meg, hogy az általa elbírálendő ügy tárgyát képező szerződések az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése harmadik mondatának megsértésével végrehajtott, az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében vett állami támogatásnak minősülnek, megállapítsa az e jogsértésből eredő valamennyi következményt olyan jogerős nemzeti bírósági határozat miatt, amely annak vizsgálata nélkül mondta ki a szerződések hatályának fennmaradását, hogy e szerződések állami támogatást nyújtanak-e.
- 18 Először is emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata értelmében az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése az új tervezett támogatásokra vonatkozó előzetes ellenőrzési rendszert állít fel (Deutsche Lufthansa ítélet, C-284/12, EU:C:2013:755, 25. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 19 Az így szabályozott megelőzés célja az, hogy csak a belső piaccal összeegyeztethető támogatások valósuljanak meg. E célkitűzés megvalósítása érdekében a tervezett támogatások végrehajtása időben eltolódik addig, ameddig a végleges bizottsági határozat el nem oszlatja az összeegyeztethetőséggel kapcsolatos kételyeket (Deutsche Lufthansa ítélet, C-284/12, EU:C:2013:755, 26. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 20 Ezen ellenőrzési rendszer végrehajtásának feladata egyrészt a Bizottságra, másrészt pedig a nemzeti bíróságokra hárul, amelyek egymást kiegészítő, de egymástól elkülönülő szereppel bírnak (Deutsche Lufthansa ítélet, C-284/12, EU:C:2013:755, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 21 Míg a támogatási intézkedések belső piaccal való összeegyeztethetőségének mérlegelése az uniós bíróságok ellenőrzése alatt eljáró Bizottság kizárólagos hatáskörébe tartozik, addig a nemzeti bíróságok a végleges bizottsági határozat meghozataláig a jogalanyok jogainak megóvását biztosítják az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdésében előírt kötelezettség állami hatóságok általi esetleges megsértése esetében (Deutsche Lufthansa ítélet, C-284/12, EU:C:2013:755, 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 22 A nemzeti bíróságokhoz lehet fordulni az olyan jogvitákban, amelyek az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdésében említett támogatások fogalmának értelmezésére és alkalmazására kötelezi őket, különösen annak eldöntése végett, hogy az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése előzetes vizsgálati eljárásának figyelembevétele nélkül bevezetett valamely állami intézkedést annak alá kellene-e vetni, vagy sem (lásd ebben az értelemben: Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires kontra Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon ítélet, C-354/90, EU:C:1991:440, 9. és 10. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 23 A nemzeti bíróságok részvétele a tervezett támogatás végrehajtásának az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése harmadik mondatában foglalt tilalmához fűződő közvetlen hatályból következik. A Bíróság e tekintetben kimondta, hogy az e rendelkezésben rögzített végrehajtási tilalom azonnal alkalmazandó valamennyi olyan támogatásra, amelyet, bejelentés nélkül terveztek végrehajtani (Deutsche Lufthansa ítélet, C-284/12, EU:C:2013:755, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 24 A nemzeti bíróságoknak tehát biztosítaniuk kell a jogalanyok számára azt, hogy az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése harmadik mondatának megsértéséből eredő valamennyi következményt a nemzeti joguknak megfelelően megállapítsák, mind a végrehajtásra vonatkozó jogi aktusok érvényességét, mind az e rendelkezés vagy az esetleges ideiglenes intézkedések megsértésével nyújtott pénzügyi támogatások visszatérítését illetően (Deutsche Lufthansa ítélet, C-284/12, EU:C:2013:755, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 25 A nemzeti bíróságok tevékenységének következképpen az a célja, hogy a támogatások végrehajtása jogellenességének orvoslására alkalmas intézkedéseket hozzanak annak érdekében, hogy a kedvezményezett ne őrizhesse meg a támogatás feletti rendelkezés jogát a bizottsági határozat meghozataláig hátralévő idő alatt (Deutsche Lufthansa ítélet, C-284/12, EU:C:2013:755, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 26 A nemzeti bíróságok – amennyiben megállapítják, hogy a szóban forgó intézkedés az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése harmadik mondatának megsértésével végrehajtott, az EUMSZ 107. cikk értelmében vett állami támogatás – e célból úgy határozhatnak, hogy vagy felfüggesztik ezen intézkedés végrehajtását és elrendelik a már teljesített kifizetések visszatéríttetését, vagy ideiglenes intézkedéseket rendelnek el egyrészt az érintett felek érdekeinek, másrészt a későbbi bizottsági határozat hatékony érvényesülésének védelme érdekében (lásd analógia útján: Deutsche Lufthansa ítélet, C-284/12, EU:C:2013:755, 43. pont; Flughafen Lübeck végzés, C-27/13, EU:C:2014:240, 26. pont).
- 27 A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság az így ráruházott feladatoknak megfelelően megállapította, hogy a szóban forgó szerződések állami támogatást tartalmaznak, amelyet az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése harmadik mondatának megsértésével hajtottak végre. E bíróság mégsem tudja teljesíteni azon kötelezettségét, hogy megállapítsa az e jogsértésből eredő valamennyi következményt az Oberlandesgericht Hamm (hammi tartományi legfelsőbb bíróság) által hozott, a szóban forgó szerződések hatályosságát megerősítő megállapító ítélet jogereje miatt.
- 28 E tekintetben a Bíróság elé terjesztett iratokból kiderül egyrészt, hogy az Oberlandesgericht Hamm (hammi tartományi legfelsőbb bíróság) e határozatának alapjául szolgáló jogvita nem vonatkozott sem elsődlegesen, sem másodlagosan arra, hogy a szóban forgó szerződések az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében vett állami támogatás jellegét öltik-e, így – amint azt a kérdést előterjesztő bíróság hangsúlyozza – e kérdést az Oberlandesgericht Hamm (hammi tartományi legfelsőbb bíróság) és első fokon ugyanezen jogvita keretében való döntéshozatala során a Landgericht Münster (münsteri területi bíróság) sem vizsgálta.
- 29 Ebből következik másrészt, hogy az Oberlandesgericht Hamm (hammi tartományi legfelsőbb bíróság) megállapító ítéletének alapjául szolgáló jogvita egyetlen tárgya az volt, hogy a bíróság kimondja, a szóban forgó szerződések továbbra is hatályosak annak ellenére, hogy a tartomány felmondta azokat. Ezzel szemben a kérdést előterjesztő bíróság előtti jogvita tárgya először is az e szerződések egy részének nem teljesítése miatti kártérítés fizetésére, másodsor a szerződések többi részének teljesítésére, harmadszor többek között az ágazatban alkalmazott árakkal kapcsolatos egyes információk megszerzésére vonatkozik.
- 30 A kérdést előterjesztő bíróság elismerve, hogy a jogerő elvének – abban a formában, ahogy a nemzeti jog értelmezi – vannak objektív, szubjektív és időbeli korlátai, valamint kivételei, megállapítja, hogy e joggal nem csak a véglegesen és kifejezetten elbírált jogalapok második jogvitában való felülvizsgálata, hanem az is ellentétes, hogy olyan kérdéseket érintsenek, amelyeket a korábbi jogvitában fel lehetett volna vetni, de ezt nem tették meg.
- 31 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a nemzeti bíróságok kötelesek a nemzeti jog rendelkezéseit minden esetben lehetőség szerint úgy értelmezni, hogy oly módon alkalmazhassák őket, ami hozzájárul az uniós jog végrehajtásához (Lucchini-ítélet, C-119/05, EU:C:2007:434, 60. pont).
- 32 Tény, hogy a nemzeti jog uniós joggal összhangban álló értelmezése ezen elvének vannak bizonyos korlátai. Így az általános jogelvek korlátozzák a nemzeti bíróság azon kötelezettségét, hogy a belső jog irányadó szabályainak értelmezésekor és alkalmazásakor figyelembe kell vennie az uniós jog tartalmát, továbbá e kötelezettség nem szolgálhat a nemzeti jog *contra legem* értelmezésének alapjául (lásd ebben az értelemben: Impact-ítélet, C-268/06, EU:C:2008:223, 100. pont; Association de médiation sociale ítélet, C-176/12, EU:C:2014:2, 39. pont).

- 33 Az alapeljárásban a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy ilyen korlátba ütközött, és hangsúlyozza, hogy a nemzeti jog nem biztosít számára „semmilyen [...] lehetőséget [a szóban forgó szerződések] teljesítésének megakadályozására”.
- 34 Ezzel kapcsolatban emlékeztetni kell arra, hogy az uniós joggal összhangban álló értelmezés elve megköveteli, hogy a nemzeti bíróságok hatáskörük keretei között tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy a belső jog egészére tekintettel és a belső jogban elfogadott értelmezési módszerek alkalmazásával biztosítsák az uniós jog teljes érvényesülését, és annak céljával összhangban álló eredményre jussanak (lásd ebben az értelemben: Dominguez-ítélet, C-282/10, EU:C:2012:33, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 35 Következésképpen a kérdést előterjesztő bíróság feladata ez alapján megvizsgálni, hogy ilyen értelmezésre juthat-e figyelembe véve többek között egyrészt a jelen ítélet 28. és 29. pontjában említett tényezőket (lásd analógia útján: Dominguez-ítélet, C-282/10, EU:C:2012:33, 31. pont), másrészt a Bíróság jelen ítélet 26. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlatát, amelyből kitűnik, hogy az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése harmadik mondatának megsértéséből eredő következmények megállapítása érdekében a nemzeti bíróságok adott esetben ideiglenes intézkedéseket rendelnek el. A jelen esetben tehát a kérdést előterjesztő bíróság feladata megvizsgálni azt a lehetőséget, hogy olyan intézkedést rendeljen el, mint a szóban forgó szerződéseknek az eljárást befejező bizottsági határozat elfogadásáig való átmeneti felfüggesztése, ami lehetővé tenné e bíróság számára, hogy tiszteletben tartsa az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdésének harmadik mondatában foglalt kötelezettségeit, anélkül hogy a szóban forgó szerződések érvényességéről határozná.
- 36 Egyébiránt, jóllehet a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a jogerő elve alóli, német polgári eljárásjogban meglévő kivételek a jelen ügyben nem alkalmazhatók, meg kell állapítani, hogy a ZPO 322. §-ának (1) bekezdése értelmében valamely ítélet csak akkor rendelkezik anyagi jogerővel, ha a keresetben vagy viszontkeresetben hivatkozott igényt bíraltak el. A kérdést előterjesztő bíróságnak kell tehát megvizsgálni, hogy a ZPO 322. §-ában kifejezetten említett ilyen korlát nem jogosítja-e fel őt e rendelkezés olyan értelmezésére, hogy – amennyiben az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése harmadik mondatának megsértésére hivatkoznak – a jogerő csupán azon jogi igényekre terjed ki, amelyről a bíróság már határozott, és így nem akadályozza meg, hogy egy későbbi jogvitában a bíróság olyan jogi kérdéseket bíráljon el, amelyekről e jogerős határozat nem rendelkezett.
- 37 Az olyan intézkedés, mint amelyre a jelen ítélet 35. pontja utal, vagy az olyan értelmezés, mint amelyet a jelen ítélet 36. pontja javasol, nem járna azzal a következménnyel, hogy vitássá tegye az Oberlandesgericht Hamm (hammi tartományi legfelsőbb bíróság) határozatához kapcsolódó jogerőt.
- 38 Abban az esetben, ha ilyen intézkedés vagy értelmezés azonban nem lenne lehetséges, emlékeztetni kell a jogerő elvének mind az uniós jogrendben, mind a nemzeti jogrendben tulajdonított jelentőségre. Ugyanis mind a jog, mind a jogviszonyok stabilitásának, illetve az igazságszolgáltatás megfelelő működésének biztosításához fontos, hogy ne lehessen többé vita tárgyává tenni azokat a bírósági határozatokat, amelyek a rendelkezésre álló jogorvoslatok kimerülését, illetve az azok előterjesztésére nyitva álló határidők elteltét követően jogerőre emelkedtek (lásd: Fallimento Olimpclub ítélet, C-2/08, EU:C:2009:506, 22. pont; Târșia-ítélet, C-69/14, EU:C:2015:662, 28. pont).
- 39 Ennélfogva az uniós jog nem írja elő a nemzeti bíróságnak, hogy eltérjen a bírósági határozatokat jogerőre emelő belső eljárási szabályok alkalmazásától, még akkor sem, ha ez lehetővé tenné az uniós jog szóban forgó határozat általi megsértésének orvoslását (lásd: Kapferer-ítélet, C-234/04, EU:C:2006:178, 22. pont; Fallimento Olimpclub ítélet, C-2/08, EU:C:2009:506, 23. pont; Bizottság kontra Szlovák Köztársaság ítélet, C-507/08, EU:C:2010:802, 60. pont; Impresa Pizzarotti ítélet, C-213/13, EU:C:2014:2067, 59. pont; Târșia-ítélet, C-69/14, EU:C:2015:662, 29. pont).

- 40 A tárgykörre vonatkozó uniós szabályozás hiányában, a jogerő végrehajtásának részletes szabályai a tagállamok eljárási autonómiájának elve alapján azok belső jogrendjébe tartoznak. Nem lehetnek kedvezőtlenebbek azonban, mint a hasonló belső jellegű esetekre vonatkozó szabályok (az egyenértékűség elve), és nem tehetik a gyakorlatban lehetetlenné vagy rendkívül nehézé a közösségi jogrend által biztosított jogok gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve) (lásd ebben az értelemben: Fallimento Olimpclub ítélet, C-2/08, EU:C:2009:506, 24. pont; Impresa Pizzarotti ítélet, C-213/13, EU:C:2014:2067, 54. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 41 A tényleges érvényesülés elvének alkalmazását illetően a Bíróság korábban úgy ítélte meg, hogy minden olyan esetben, amikor felmerül a kérdés, hogy valamely nemzeti eljárási rendelkezés lehetetlenné vagy rendkívül nehézé teszi-e az uniós jog alkalmazását, azt kell megvizsgálni, hogy milyen e rendelkezésnek az egész eljárásban betöltött helye, hogy hogyan zajlik az eljárás, és melyek a sajátosságai a különböző nemzeti fórumok előtt. Ebből a szempontból adott esetben azokat az alapelveket is figyelembe kell venni, amelyek a nemzeti bírósági rendszer alapjául szolgálnak, mint például a védelemhez való jog, a jogbiztonság elve, és az eljárás szabályos lefolytatásának elve (lásd ebben az értelemben: Fallimento Olimpclub ítélet, C-2/08, EU:C:2009:506, 27. pont; Târșia-ítélet, C-69/14, EU:C:2015:662, 36. és 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 42 E tekintetben meg kell állapítani, hogy a nemzeti jog olyan értelmezése, mint amelyet a jelen ítélet 30. pontja tartalmaz, járhat többek között olyan következménnyel, hogy valamely nemzeti bíróság, a jelen esetben az Oberlandesgericht Hamm (hammi tartományi legfelsőbb bíróság) határozatának olyan joghatásokat tulajdonítson, amelyek a jelen ügyben megghiúsítanák az uniós jog alkalmazását annyiban, amennyiben e határozat ellehetetlenítené a nemzeti bíróságok azon kötelezettségét, hogy biztosítsák az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése harmadik mondatának tiszteletben tartását.
- 43 Ebből ugyanis az következne, hogy mind az állami hatóságok, mind pedig az állami támogatás kedvezményezettjei megkerülhetnék az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése harmadik mondatában megfogalmazott tilalmat egy olyan, az állami támogatásra vonatkozó uniós jogra nem hivatkozó megállapító ítélet birtokában, amely végeredményben lehetővé tenné a szóban forgó támogatás több éven át tartó végrehajtását. Így olyan esetben, mint amely az alapeljárás tárgyát képezi, az uniós jog megsértése minden új faértékesítés kapcsán megismétlődne anélkül, hogy orvosolni lehetne azt.
- 44 Sőt a nemzeti jog ilyen értelmezése megfoszthatja a hatékony érvényesüléstől a Bizottság jelen ítélet 21. pontjában említett azon kizárólagos hatáskörét, hogy az uniós bíróság ellenőrzése alatt értékelje a támogatási intézkedések belső piaccal való összeegyeztethetőségét. Amennyiben ugyanis a Bizottság – amelyhez időközben a Németországi Szövetségi Köztársaság bejelentette a szóban forgó szerződésekből álló támogatási intézkedést – a támogatás közös piaccal való összeegyeztethetlenségét mondja ki, és elrendeli a visszafizetését, a határozatának végrehajtása kudarca lenne ítélve, ha azzal szemben olyan nemzeti bírósági határozatra lehetne hivatkozni, amely az e támogatást tartalmazó szerződéseket „hatályosnak” nyilvánítja.
- 45 E körülmények között meg kell állapítani, hogy a tényleges érvényesülés elvével összeegyeztethetetlennek kell tekinteni az olyan nemzeti szabályt, amely megakadályozza, hogy a nemzeti bíróság az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése harmadik mondatának megsértéséből eredő valamennyi következményt megállapítsa valamely olyan jogerős nemzeti bírósági határozat miatt, amelyet nem ugyanazon tárgyú jogvitában hoztak, és nem vonatkozott a szóban forgó szerződések állami támogatási jellegére. Az uniós jog és különösen az állami támogatások ellenőrzésére vonatkozó szabályok hatékony alkalmazásának akadályozását ugyanis ésszerűen nem igazolhatja a jogbiztonság elve (lásd analógia útján: Fallimento Olimpclub ítélet, EU:C:2009:506, 31. pont; Ferreira da Silva e Britto ítélet, C-160/14, EU:C:2015:565, 59. pont).
- 46 A fenti megfontolások összességére tekintettel az előterjesztett kérdésre azt a választ kell adni, hogy olyan körülmények között, mint amelyek az alapeljárás tárgyát képezik, az uniós joggal ellentétes az, hogy a jogerő elvét megfogalmazó nemzeti jogi szabály alkalmazása megakadályozza, hogy az a nemzeti

bíróság, amely úgy ítélte meg, hogy az általa elbírálandó ügy tárgyát képező szerződések az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése harmadik mondatának megsértésével végrehajtott, az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében vett állami támogatásnak minősülnek, megállapítsa az e jogsértésből eredő valamennyi következményt olyan jogerős nemzeti bírósági határozat miatt, amely annak vizsgálata nélkül mondta ki a szerződések hatályának fennmaradását, hogy e szerződések állami támogatást nyújtanak-e.

A költségekről

- ⁴⁷ Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

Olyan körülmények között, mint amelyek az alapeljárás tárgyát képezik, az uniós joggal ellentétes az, hogy a jogerő elvét megfogalmazó nemzeti jogi szabály alkalmazása megakadályozza, hogy az a nemzeti bíróság, amely úgy ítélte meg, hogy az általa elbírálandó ügy tárgyát képező szerződések az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése harmadik mondatának megsértésével végrehajtott, az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében vett állami támogatásnak minősülnek, megállapítsa az e jogsértésből eredő valamennyi következményt olyan jogerős nemzeti bírósági határozat miatt, amely annak vizsgálata nélkül mondta ki a szerződések hatályának fennmaradását, hogy e szerződések állami támogatást nyújtanak-e.

Aláírások